

University of Groningen

The 'other' side of compassion

Meerholz, Ernst Willem

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2018

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Meerholz, E. W. (2018). *The 'other' side of compassion: How the self avoids responsibility for past wrongs*. University of Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Dutch summary

(Nederlandstalige samenvatting)

Het doel van deze PhD-these was om een nog niet eerder belichte kant van de emotie compassie te onderzoeken. In de bestaande literatuur wordt compassie gezien als een belangrijke morele emotie (Haidt, 2003) en eerder onderzoek heeft aangetoond dat de emotie relevant is binnen verscheidene domeinen. Zo heeft onderzoek naar interpersoonlijk gedrag aangetoond dat het opwekken van compassie de behoefte om het leed van anderen te verzachten en de bereidheid om hulp aan te bieden versterkt (Batson, O'Quin, Fultz, Vanderplas, & Isen, 1983; Batson, Early, & Salvarini, 1997). Meer recent onderzoek heeft aangetoond dat de neiging tot milieuvriendelijk gedrag toeneemt wanneer compassie voor lijdende anderen (Pfattheicher, Sassenrath, & Schindler, 2016) of het milieu zelf (Berenguer, 2007) wordt opgewekt. In het domein van intergroepsgedrag is compassie gerelateerd aan diverse uitkomsten, zoals een afname in de mate waarin de *ingroup* (een groep waar men zelf toe behoort) en een *outgroup* (een groep waar men zelf niet toe behoort) als verschillend worden gezien (Finlay & Stephan, 2000) en een meer positieve houding ten opzichte van een outgroup (Batson et al., 1997).

Compassie en de andergerichte-focus

Deze effecten worden over het algemeen toegedicht aan de karakteristieke andergerichte-focus van compassie. Compassie bestaat uit het herkennen van het lijden van een andere persoon of groep en het voelen van een behoefte om hulp te bieden (Lazarus, 1991). Compassie voor een andere groep komt vooral voor wanneer het lijden van de andere groep gezien wordt als oneerlijk, illegitiem en buiten hun eigen schuld liggend (Leach, Snider, & Iyer, 2002). Doordat de focus bij compassie volledig op de ander ligt, wordt het lijden van de ander saillant en verdwijnen zelf-gerelateerde gevoelens en gedachten over de potentiële kosten die het bieden van hulp met zich zouden kunnen meebrengen naar de achtergrond (Batson et al., 1988; Leach et al., 2002; Thomas et al., 2009). Hierdoor zijn er geen barrières die het ontwikkelen van positieve gevoelens ten opzichte van de ander, of het bieden van hulp, in de weg

staan. Het doel van deze these was niet om deze eerdere bevindingen te betwisten, maar om te onderzoeken of er omstandigheden bestaan waarin deze andergerichte-focus ook kan leiden tot tegenovergestelde effecten.

De rol van identificatie

De specifieke omstandigheid die wij in deze these met dit doel hebben onderzocht betreft een situatie waarin een persoon (hoofdstuk 3), of de groep waar diegene toebehoort (hoofdstuk 2 en 4), een andere persoon of groep iets heeft aangedaan. We hebben ons hierbij in eerste instantie gericht op onderzoek in een intergroepscontext, aangezien hiervoor meer een basis aanwezig was in de literatuur.

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat het bedreigend voor het zelfconcept kan zijn om geconfronteerd te worden met het feit dat een groep waar wij toe behoren verantwoordelijk is voor het lijden van een andere groep (Tajfel & Turner, 1979). Hoe mensen reageren in dergelijke situaties hangt in groot opzicht af van de mate waarin zij zich identificeren met de groep. Voor lage identificeerders is de groep niet erg belangrijk. Om die reden staan zij vaak open voor het voelen van zelf-kritische emoties betreffende het gedrag van de groep en is de kans dat zij defensief reageren relatief klein (Ellemers, Spears, & Doosje, 2002). Een sterke andergerichte-focus (zoals de focus die compassie kenmerkt), zou daarom niet tot andere effecten moeten leiden dan in situaties waarin een derde partij verantwoordelijk is voor het lijden van de outgroup. Compassie zou daarom neutrale of positieve effecten moeten hebben op de mate waarin deze lage identificeerders zelf-kritische emoties ervaren, als mede de mate waarin ze zich verantwoordelijk voelen voor het lijden van de outgroup en de wens ervaren hier iets aan te doen.

Voor hoge identificeerders ligt de situatie echter anders: voor deze mensen maakt de groep een belangrijk deel uit van hun zelfconcept. Gezien de centrale plek die de groep inneemt in hun zelfconcept, zijn zij sterk gemotiveerd om de groep positief te zien en sterk gemotiveerd om zelfkritische emoties zoals schuld, schaamte

en woede over het gedrag van de groep, te vermijden (Ellemers et al., 2002). Onderzoek heeft aangetoond dat hoge identificeerders verschillende strategieën kunnen gebruiken om dit doel te bereiken. Zo kunnen ze bijvoorbeeld de ernst van het lijden van de andere groep bagatelliseren, ontkennen dat de groep verantwoordelijk is voor het lijden, of de outgroup de schuld geven van het lijden (McGarty et al., 2005). Het is echter de vraag of dergelijke strategieën altijd realistisch zijn. Wat gebeurt er wanneer hoge identificeerders het lijden van de outgroup wél zien als oneerlijk, illegitiem en buiten de schuld van de groep zelf liggend (met andere woorden, wanneer voldaan is aan de voorwaarden voor het ontstaan van compassie)?

De rol van focus

Wij beargumenteren dat compassie onder deze omstandigheden de zelfbeschermende behoeften van hoge identificeerders kan dienen. Hier zijn drie (gerelateerde) redenen voor. De eerste en belangrijkste reden is dat de andergerichte-focus, die zo karakteristiek is voor compassie, in deze situatie een tegengesteld effect kan hebben. De reden hiervoor is dat zelfkritische emoties zoals schuld, schaamte en (in mindere mate) woede over het gedrag van de eigen groep, zoals de naam al suggereert, sterk zelfgericht zijn. Door de focus te verleggen naar het lijden van de andere groep, stelt compassie hoge identificeerders dus in staat om zich exclusief te richten op het leed van de outgroup en tegelijkertijd om de meer onplezierige zelfkritische emoties zoals schuld, schaamte en woede over het gedrag dat het lijden in de eerste plaats veroorzaakt heeft, te vermijden.

Hierbij is het belangrijk om, ten tweede, te noemen dat de reden dat compassie hoge identificeerders hiertoe in staat stelt, is dat de emotie gekenmerkt wordt door het behoud van barrières tussen het zelf en de ander (Thomas et al., 2009). In een intergroepscontext betekent dit dat de ingroup en outgroup worden gezien als duidelijk van elkaar gescheiden groepen. Hierdoor zal het richten op het lijden van de ander een minimale focus op het zelf met zich meebrengen. In een context waarin een

focus op het zelf ongewenste zelfkritische emoties met zich mee kan brengen, is dit mogelijk een plezierige uitkomst voor hoge identificeerders. Het dient immers hun behoefte om het zelfconcept te beschermen.

Tot slot is compassie in de literatuur reeds beschreven als een emotie die ongerelateerd is aan het voelen van verantwoordelijkheid of blaam (Thomas et al., 2009; Weiner, 1995; Leach et al., 2002). Dit in tegenstelling tot de eerder genoemde zelfkritische emoties. Eerder onderzoek heeft bijvoorbeeld aangetoond dat schuld sterk gerelateerd is aan het voelen van verantwoordelijkheid (Berndsen & Manstead, 2007; Frijda, 1993). Met andere woorden, hoge identificeerders kunnen ‘veilig’ compassie ervaren, omdat het niet geassocieerd is met de perceptie dat ze verantwoordelijkheid dragen voor het lijden van de outgroep.

Kortom, wij denken dat compassie, in een situatie waarin een groep een andere groep iets heeft aangedaan, verschillende effecten zal produceren voor hoge en lage identificeerders. Wanneer men zich niet druk hoeft te maken over het imago van de groep (lage identificeerders), dan is het aannemelijk dat een sterke andergerichte-focus zal leiden tot neutrale effecten of een toegenomen behoefte om te helpen: de confrontatie met het lijden van de andere groep doet de lage identificeerder mogelijk realiseren wat de ernst van de situatie is. Aangezien er geen noodzaak is om defensief te reageren, is het aannemelijk dat deze mensen bereid zijn om zelfkritische emoties te ervaren, alsmede om zich verantwoordelijk te gaan voelen voor het lijden van de andere groep. Maar voor hoge identificeerders, die proberen om te gaan met de bedreiging die de confrontatie met het lijden van de andere groep vormt voor hun zelfconcept, kan deze andergerichte-focus mogelijk een subtiele uitweg bieden.

Enige ondersteuning voor dit idee is reeds gevonden door Zebel, Doosje en Spears (2009). De resultaten van hun onderzoek naar schuldgevoelens over het gedrag van de groep lieten zien dat compassie positief gerelateerd was aan schuldgevoelens voor lage identificeerders, maar negatief gerelateerd voor hoge identificeerders. Compassie werd echter gemeten en niet gemanipuleerd in dit onderzoek, en er werd geen bewijs voor het onderliggende mechanisme aangeleverd

(aangezien schuld en niet compassie het onderwerp van dit onderzoek vormde). In het huidige onderzoek hebben wij gepoogd de tegenintuitieve, andere kant van compassie uitgebreid te verkennen. Hieronder volgt een overzicht van de drie empirische hoofdstukken die deel uitmaken van deze these.

Hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk rapporteren we de bevindingen van vijf onderzoeken, die we presenteren in de vorm van een meta-analyse, naar het voorspelde interactie-effect tussen compassie en identificatie. In alle vijf onderzoeken hebben we identificatie gemeten en compassie gemanipuleerd aan de hand van een korte instructie (de instructie om een moment na te denken over het lijden van de andere groep). In een zesde onderzoek hebben we de focus (zelfgericht versus andergericht) rechtstreeks gemanipuleerd, zodat we het mechanisme, waarvan wij vermoeden dat het ten grondslag ligt aan de effecten van compassie, rechtstreeks konden testen.

In alle zes onderzoeken gebruikten wij dezelfde context: onze Nederlandse deelnemers kregen een artikel te lezen over het Nederlandse verleden in Indonesië. Deze context is niet gekozen omdat wij speciaal geïnteresseerd zijn in zelfkritische emoties over handelingen uit het verleden (wat slechts één voorbeeld van een situatie is waarin compassie een rol kan spelen), maar vanwege twee specifieke redenen. De voornaamste is dat de context in eerder onderzoek is gebruikt en dat daarin werd aangetoond dat deelnemers een gemiddelde mate van schuld voelden na het lezen van een artikel hierover (Doosje, Branscombe, Spears, & Manstead, 1998; Doosje, Branscombe, Spears, & Manstead, 2006). Dit is belangrijk, omdat het voor het testen van het effect van compassie op zelfkritische emoties natuurlijk noodzakelijk is dat deze emoties in enige mate aanwezig zijn. Doordat deze context eerder getoetst was, konden we de kans van slagen van onze manipulatie verhogen. Daarnaast, en hieraan gerelateerd, namen we aan dat onze deelnemers (veelal jonge universiteitsstudenten) waarschijnlijk geen sterke, reeds bestaande mening of uitgebreide kennis over deze

situatie zouden hebben. Dit verminderde de kans dat overige variabelen onze resultaten zouden kunnen beïnvloeden en verhoogde daarmee de kans van slagen van onze manipulatie.

De bevindingen waren in lijn met onze voorspellingen. Op lage identificeerders leek de compassie-manipulatie geen invloed te hebben (we vonden over het algemeen nuleffecten) maar onze focus-manipulatie (in Studie 6) had wel effect: een andergerichte-focus leidde tot een toename in zelfkritische emoties, steun voor pogingen om de schade te herstellen en gevoelens van individuele en groepsverantwoordelijkheid (in vergelijking met een zelfgerichte-focus). Dit effect is, op basis van de bestaande literatuur, niet erg verrassend.

Voor hoge identificeerders leidden compassie en een andergerichte-focus echter, zoals voorspeld, tot een *afname* van zelfkritische emoties, steun voor pogingen om de schade te herstellen en gevoelens van verantwoordelijkheid (echter alleen voor percepties van individuele verantwoordelijkheid, niet groepsverantwoordelijkheid). Hier moet wel bij worden genoemd dat niet alle effecten significant waren en dat, in het algemeen, de effecten van de focus-manipulatie sterker leken dan die van de compassie-manipulatie (al is het mogelijk dat dit een statistisch toeval is, aangezien de statistische power van Studie 6 laag was). Al met al ondersteunen de resultaten onze voorspelling dat de effecten van compassie gemodereerd worden door identificatie, alsmede het idee dat focus hierbij een belangrijke rol speelt.

Hoofdstuk 3

In hoofdstuk 3 verleggen we onze aandacht van het intergroepsdomein naar het interpersoonlijke domein. In het vorige hoofdstuk hebben we beargumenteerd dat de effecten van compassie gemodereerd worden door de mate waarmee men zich met de groep identificeert. In hoofdstuk 3 stellen we dat de mate waarin men zich identificeert met een eerder-zelf – de persoon die we waren toen we iemand anders iets aan hebben gedaan – een soortgelijke rol kan spelen in interpersoonlijke situaties.

Onderzoek heeft aangetoond dat mensen duidelijk onderscheid maken tussen het huidige-zelf en verscheidene eerdere incarnaties van het zelf (Wilson & Ross, 2003). Dat wil zeggen dat mensen zichzelf in het heden zien als duidelijk verschillend van de persoon die ze in een eerder stadium van hun leven waren. Een belangrijke reden hiervoor is dat het ons in staat stelt om ons te distantiëren van pijnlijke mislukkingen uit ons verleden en om op die manier een positief beeld van het huidige-zelf in stand te houden (Wilson & Ross, 2003; Higgins, 1996; Baumeister, 1998). Onderzoek heeft aangetoond dat de manier waarop we deze verscheidene eerdere incarnaties van het zelf bekijken kan worden vergeleken met de wijze waarop we andere mensen evalueren (Libby & Eibach, 2002). Dat wil echter niet zeggen dat we ons volledig distantiëren van onze eerdere incarnaties. De manier waarop we informatie verwerken over ons eerdere-zelf kan worden vergeleken met de manier waarop we informatie verwerken over mensen die ons dierbaar zijn. De manier waarop we ons eerdere-zelf beschermen, valt dus wellicht te vergelijken met de manier waarop we een goede vriend in bescherming zouden kunnen nemen.

Noemenswaardig is echter dat mensen verschillen in de mate waarin ze verschuivingen in hun identiteit waarnemen (Wilson & Ross, 2003). Met andere woorden: sommige mensen hebben mogelijk nog steeds sterk het gevoel dat ze dezelfde persoon zijn die ze tien jaar geleden waren, terwijl andere het gevoel hebben dat ze intussen sterk veranderd zijn. Wij wilden onderzoeken of verschillen in de mate van identificatie met het eerdere-zelf invloed zouden uitoefenen op de manier waarop mensen reageren wanneer ze geconfronteerd worden met een herinnering uit het verleden waarbij ze een ander iets hebben aangedaan. Wij beargumenteren dat deze confrontatie bedreigend kan zijn voor mensen die zich sterk identificeren met het eerdere zelf, net zoals een confrontatie met negatief groepsgedrag uit het verleden bedreigend kan zijn voor mensen die zich sterk identificeren met hun groep (hoofdstuk 2). We wilden testen of een compassie-manipulatie dezelfde effecten zou hebben als in de eerder onderzochte intergroepssituaties. Analoog aan onze voorspelling uit hoofdstuk 2, verwachtten we dat compassie zou leiden tot een

vermindering van zelfkritische emoties en percepties van blaam voor mensen die zich sterk identificeren met hun eerdere-zelf, terwijl we nuleffecten of een toename verwachtten voor lage zelf-identificeerders. Er is voor hen geen reden om een defensieve houding aan te nemen, aangezien ze zichzelf immers als zeer verschillend zien ten opzichte van de persoon die ze waren toen ze het kwalijke gedrag vertoonden.

We presenteren de resultaten van zeven verschillende onderzoeken naar het effect van compassie, als mede naar de effecten van drie andere strategieën die mensen mogelijk kunnen gebruiken om gevoelens van verantwoordelijkheid te vermijden, in interpersoonlijke situaties. We rapporteren deze bevindingen in de vorm van vier meta-analyses (één analyse per strategie). In alle zeven onderzoeken hebben we de deelnemers gevraagd om zich een gebeurtenis te herinneren waarbij zij een andere persoon iets aangedaan hadden, die vijf tot tien jaar geleden plaats had gevonden. Hierna manipuleerden we de verscheidene strategieën die we onderzochten. We bekeken wat de effecten waren van a. een korte compassie-instructie (de instructie om even na te denken over het lijden van de andere persoon); b. het beschrijven van de situatie vanuit een derdepersoonsperspectief in plaats van een eerstepersoonsperspectief; en c. het nadenken over manieren waarop het huidige-zelf verschilt of overeenkomt met het eerdere-zelf. Tot slot bekeken we ook of deelnemers zich gedurende het onderzoek zouden distantiëren van het eerdere-zelf.

Onze resultaten met betrekking tot compassie kwamen overeen met onze verwachtingen. Compassie leidde bij deelnemers die zich sterk identificeerden met hun eerdere-zelf tot een afname in zelfkritische emoties en blaam, terwijl we dit over het algemeen gelijk zagen blijven of zagen toenemen bij lage zelf-identificeerders. Het innemen van een derdepersoonsperspectief (versus een eerstepersoonsperspectief) bij het memoreren van de gebeurtenis uit het verleden leidde tot een afname in zelfkritische emoties voor zowel hoge als lage zelf-identificeerders. We vonden een significant interactie-effect op de mate waarin deelnemers zich verantwoordelijk voelden (hoge zelf-identificeerders ervoeren minder blaam wanneer ze een

derdepersoonsperspectief innamen). Het benadrukken van verschillen (in plaats van overeenkomsten) tussen het huidige- en eerdere-zelf had een positieve effect voor lage zelf-identificeerders, voor hoge zelf-identificeerders werden geen effecten gevonden. Tot slot leken deelnemers zich niet te distantieren van het huidige-zelf gedurende het experiment, hoewel we wel een kleine afname in de mate van identificatie zagen bij mensen die aan het begin van het experiment rapporteerden dat ze hoge zelf-identificeerders waren. Hierbij moet wel genoemd worden dat verscheidene van de bovengenoemde effecten niet significant waren. Al met al leek onze compassie-manipulatie de meest consistente en sterke effecten te hebben. Dit is noemenswaardig, aangezien het eveneens de meest subtiële van de gebruikte manipulaties was.

Hoofdstuk 4

In hoofdstuk 4 keerden we terug naar het intergroepsdomein. Ons doel in dit hoofdstuk was allereerst om compassie op theoretische grond te onderscheiden van twee verschillende vormen van empathie: inbeelden hoe een ander zich voelt (ander-inbeeldende empathie) versus inbeelden hoe men zich zou voelen in de situatie van de ander (zelf-inbeeldende empathie). Dit is belangrijk omdat in de huidige literatuur niet altijd duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen deze drie concepten. Wij beargumenteren dat de concepten op twee belangrijke dimensies van elkaar verschillen: perspectief nemen en focus.

Met betrekking tot het eerstgenoemde, stellen wij dat het innemen van een bepaald perspectief altijd deel uitmaakt van empathie, maar niet van compassie. In lijn met Davis (2004) zien wij empathie als bestaande uit een cognitieve component, terwijl we compassie zien als een specifieke emotie die volgt uit het herkennen van (maar niet het inbeelden van) het lijden van een andere persoon of groep (Lazarus, 1991). Wat betreft focus, is met betrekking tot empathie beschreven dat het bestaat uit een zekere menging tussen het zelf en de ander (Davis, 2004; Cialdini et al., 1997). Empathie is dus altijd zowel zelfgericht als andergericht, terwijl (zoals hiervoor al

uitvoerig besproken) compassie juist gekenmerkt wordt door de sterke andergerichte-focus (Thomas et al., 2009). Hoewel empathie dus altijd zowel een beetje zelfgericht als andergericht is, heeft eerder onderzoek aangetoond dat de twee vormen van empathie wel van elkaar verschillen: inbeelden hoe de ander zich voelt blijkt, logischerwijs, meer andergericht te zijn dan inbeelden hoe men zich zelf zou voelen in de omstandigheden waarin de ander zich bevindt (Davis et al., 2004; Batson, 2008). Aangezien wij vermoedden dat focus het onderliggende mechanisme is dat de effecten van compassie die we in hoofdstuk 2 en 3 vonden verklaart, waren we vooral geïnteresseerd in het verschil tussen zelf-inbeeldende empathie (aangezien dit het meest zelfgerichte concept van de drie is) en compassie (aangezien dit het meest andergerichte concept van de drie is).

We rapporteren de resultaten van een meta-analyse van drie onderzoeken waarin we compassie hebben vergeleken met de twee vormen van empathie. Deelnemers kregen hetzelfde scenario te lezen als in hoofdstuk 2.¹ Onze verwachting was dat hoge identificeerders in de compassieconditie minder zelfkritische emoties, verantwoordelijkheid en de behoefte tot het steunen van initiatieven ter compensatie zouden ervaren, in vergelijking met deelnemers in de zelf-inbeeldende empathieconditie. Voor lage identificeerders voorspelden we het tegenovergestelde. Wat betreft de verschillen tussen ander-inbeeldende empathie en de overige twee concepten hadden we geen specifieke voorspellingen geformuleerd.

Onze resultaten ondersteunden onze voorspellingen betreffende onze meting van spijt (maar niet de overige zelfkritische emoties) en steun voor pogingen om het leed te compenseren: de compassie-manipulatie resulteerde in minder spijt en steun voor hoge identificeerders, vergeleken met de manipulatie van zelf-inbeeldende

---

¹ Hierbij moet worden vermeld dat twee van de drie onderzoeken in deze meta-analyse ook deel uitmaakten van de meta-analyse die in hoofdstuk 2 is gerapporteerd. Oorspronkelijk bestonden deze onderzoeken uit vier experimentele condities: een controle conditie, een compassie conditie, een zelf-inbeeldende conditie en een ander-inbeeldende conditie. Voor de meta-analyse die in hoofdstuk 4 is gerapporteerd, vergeleken we de laatste drie condities. Verdere informatie over de individuele onderzoeken en de designs is te vinden in hoofdstuk 2 en hoofdstuk 4.

empathie. Voor lage identificeerders was het patroon, zoals verwacht, omgekeerd. De resultaten van deelnemers in de ander-inbeeldende conditie vielen het meest te vergelijken met deelnemers in de compassieconditie wat betreft de emoties, maar vielen meer te vergelijken met deelnemers in de zelf-inbeeldende empathieconditie op onze metingen van verantwoordelijkheid en steun voor herstel pogingen. Het feit dat de ander-inbeeldende empathie en compassie conditie vergelijkbaar scoorden op onze emotie-metingen, suggereert dat *focus* wellicht voornamelijk een rol speelt wanneer het emoties betreft (aangezien beide condities andergericht zijn, terwijl de zelf-inbeeldende empathie conditie meer zelfgericht is). Het feit dat de ander-inbeeldende empathie conditie sterk vergelijkbaar was met de zelf-inbeeldende conditie waar het verantwoordelijkheid en steun voor herstel pogingen betrof, suggereert dat *perspectief nemen* wat betreft deze factoren het meest relevant is (aangezien het innemen van een perspectief een rol speelt voor beide vormen van empathie, terwijl het geen onderdeel uitmaakt van compassie).

Implicaties

Al met al wijzen onze resultaten er op dat de effecten van compassie, in een situatie waarbij een persoon of groep een andere persoon of groep iets aangedaan heeft, inderdaad worden gemodereerd door identificatie. Daarnaast lijkt het er op dat deze effecten zowel in het intergroeps- als in het interpersoonlijke domein op vergelijkbare wijze opereren. Onze bevindingen voor lage identificeerders in het intergroepsdomein (hoofdstuk 2) komen overeen met de effecten die normaliter in de literatuur beschreven worden: compassie had of neutrale of positieve effecten op zelfkritische emoties, percepties van verantwoordelijkheid en de steun voor compensatie. Deze bevindingen zijn, gezien het reeds bestaande onderzoek (bijv. Iyer et al., 2003; Harth, Kessler, & Leach, 2008) niet verrassend. Voorzover wij weten, zijn onze onderzoeken echter de eerste die uitgebreid aantonen dat deze effecten kunnen omkeren voor hoge identificeerders.

Hoewel onze bevindingen op het eerste gezicht mogelijk tegenintuïtief lijken, zijn wij van mening dat ze niet haaks staan op de resultaten van eerder onderzoek. In eerdere onderzoeken naar de situaties die wij hebben bekeken (bijv. Iyer et al., 2003), is simpelweg weinig rekening gehouden met de rol van identificatie. In een onderzoek dat dit wel deed en waar het huidige onderzoek deels op voort heeft gebouwd, bleek compassie voor lage identificeerders positief en voor hoge identificeerders negatief geassocieerd te zijn met schuldgevoelens (Zebel et al., 2009). Daar moet wel bij worden gezegd dat compassie in dit onderzoek gemeten werd, in plaats van gemanipuleerd. Daarnaast werd in dit onderzoek wel gebruik gemaakt van een manipulatie van een andere variabele, namelijk het innemen van het perspectief van een ander. Op basis van onze definities van empathie en compassie (zoals beschreven in hoofdstuk 4), was in dit onderzoek wellicht dus geen sprake van een meting van ‘pure’ compassie (aangezien hierbij geen sprake is van het innemen van een perspectief). Desalniettemin suggereerden de resultaten van dit onderzoek al wel dat compassie mogelijk tegengestelde effecten kan hebben voor hoge en lage identificeerders.

Onze resultaten stemmen ook overeen met onderzoek naar de rol van sociale identiteit, waarbij vastgesteld werd dat lage en hoge identificeerders over het algemeen verschillend reageren omdat laatstgenoemden sterk gemotiveerd zijn om het positieve beeld van hun groep te allen tijde te bevestigen (Ellemers et al., 2002) en verscheidene strategieën kunnen gebruiken om de negatieve gevoelens die deel uitmaken van zelfkritische emoties te verminderen (McGarty et al., 2005). Tot slot sluiten onze bevindingen ook aan bij eerdere beschrijvingen van compassie. Zo is eerder reeds beschreven dat compassie losstaat van het voelen van verantwoordelijkheid voor het lijden van de ander – het lijden wordt slechts herkend (Thomas et al., 2009; Weiner, 1995; Leach et al., 2002). Aangezien gevoelens van verantwoordelijkheid dus niet inherent zijn aan compassie, is het niet verrassend dat onze resultaten laten zien dat compassie zowel kan bijdragen aan een toename als een afname van dergelijke gevoelens en afhankelijk zijn van andere factoren (identificatie).

Zowel onze theoretische argumentatie, alsmede enkele resultaten (met name Studie 6 in hoofdstuk 2) suggereren dat focus ten grondslag ligt aan de gevonden effecten. Er is in verscheidene eerdere onderzoeken gekeken naar de rol die focus speelt in dader/slachtoffer situaties. Er is echter in de meeste van deze onderzoeken niet gekeken naar identificatie (bijv. Imhoff et al., 2012, Studie 1; Iyer et al., 2014; Bal & Van den Bos, 2015) of er is gebruik gemaakt van een meer expliciete manipulatie van focus, in plaats van de subtiele manipulatie die wij hebben gebruikt. Zo manipuleerden Imhoff et al. (2012) focus bijvoorbeeld door hun deelnemers te vragen om het perspectief van de daders of de slachtoffers in te nemen. Het is met deze manipulatie niet mogelijk om onderscheid te maken tussen de rol van focus en de rol die perspectief nemen speelt, wat voor ons onderzoek een probleem geweest zou zijn. Powell, Branscombe en Schmitt (2005) namen identificatie wel op in hun onderzoek, maar als afhankelijke variable, in plaats van moderator. Daarnaast lieten zij hun deelnemers stellingen zien die ofwel gepresenteerd werden als voordelig voor de eigen groep, ofwel nadelig voor de andere groep. Onze manipulatie van focus was basaler: al onze deelnemers kregen exact hetzelfde verhaal te lezen en kregen daarna neutrale foto's te zien van leden van de eigen groep of leden van de andere groep. Hoewel er in eerder onderzoek dus weliswaar gekeken is naar de rol die focus speelt in vergelijkbare situaties, is er voorzover wij weten geen onderzoek dat direct te vergelijken valt met het onze.

In hoofdstuk 3 hebben we principes die afkomstig zijn uit het intergroepsdomein toegepast op het interpersoonlijke domein: we onderzochten of identificatie met het eerdere-zelf de effecten van compassie modereerde, alsmede enkele andere strategieën die gebruikt zouden kunnen worden om gevoelens van verantwoordelijkheid te vermijden. Eerder interpersoonlijk onderzoek heeft zich gericht op de opvattingen over zelf-continuïteit die mensen hanteren (bijv. Sani, Bowe, & Herrera, 2008). Deze hebben meer te maken met de algemene ideeën die mensen hebben over de stabiliteit en de consistentie van het zelf. Onze analyse liet echter zien dat onze meting van identificatie met het eerdere zelf een sterkere

voorspeller was van onze afhankelijke variabelen. Daarnaast waren de twee concepten weliswaar gematigd sterk gecorreleerd, maar leken ze duidelijk van elkaar te verschillen. Deze verschillen met ogenschijnlijk gerelateerde concepten suggereren dat het mogelijk interessant kan zijn om het concept van identificatie met het eerdere-zelf verder te onderzoeken.

In hoofdstuk 4 hebben we getracht onderscheid te maken tussen compassie en twee vormen van empathie. Hoewel in eerder onderzoek vergelijkbare verschillen zijn aangebracht zijn wij, voorzover wij weten, de eersten die de drie concepten onderscheiden aan de hand van de dimensies focus en perspectief nemen. Belangrijker is echter dat wij, voorzover wij weten, de eersten zijn die ze rechtstreeks met elkaar vergeleken hebben in empirisch onderzoek. Aangezien er in de bestaande literatuur geen duidelijke consensus bestaat over de definities en labels voor deze concepten, en aangezien wij enkele empirische verschillen tussen deze concepten hebben ontdekt, lijkt het van groot belang dat er in toekomstig onderzoek wederom gepoogd wordt de concepten van elkaar te scheiden en te vergelijken.

Onze onderzoeken zijn slechts een eerste stap in het verkennen van de in deze these besproken fenomenen. Verder onderzoek moet verricht worden voordat er duidelijke conclusies getrokken kunnen worden.

Conclusie

Het onderzoek dat in deze PhD-these wordt gerapporteerd suggereert dat compassie inderdaad een kant heeft die tot dusverre niet in de literatuur is belicht: of compassie, in een situatie waarbij een groep of een persoon een andere groep of persoon iets heeft aangedaan, leidt tot een toe- of afname in zelfkritische emoties, gevoelens van verantwoordelijkheid en de behoefte om te helpen, hangt af van de mate van identificatie met de groep of het eerdere-zelf. Op basis van onze bevindingen lijkt het aannemelijk dat deze effecten veroorzaakt worden door de sterke andergerichte-focus van compassie, die de weg kan plaveien voor onbaatzuchtige

hulp, maar ook een comfortabele manier kan zijn om kwalijk gedrag uit het verleden te negeren. Onze resultaten laten zien dat het van groot belang is om de rol die identificatie en hieraan gerelateerde motivaties spelen in ogenschouw te nemen.

